

Σίμος Παπαδόπουλος

Αναπλ. Καθηγητής, ΠΤΔΕ, ΔΠΘ

e-mail: sypapado@eled.duth.gr w-s: <http://simospapadopoulos.com/>

Παπαδόπουλος, Σ. (2006c). Το θαυμαστό ταξίδι στον κόσμο του Εγωιστή Γίγαντα. Μια γλωσσική διερεύνηση σε δραματικό περιβάλλον. Στο Μπ. Γιαννούλη, κ.ά. (επιμ.), *Θέατρο στην Εκπαίδευση: Δημιουργώντας νέους ρόλους στον 21^ο αιώνα* (σσ. 380-387). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Το θαυμαστό ταξίδι στον κόσμο του Εγωιστή Γίγαντα. Μια γλωσσική διερεύνηση σε δραματικό περιβάλλον.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Το κοινωνικό περιβάλλον, που καθορίζει τον τρόπο που σκεφτόμαστε και ενεργούμε, είναι ταυτόχρονα και γλωσσικό, καθώς με το λόγο αλληλεπιδρούμε με τους άλλους, επικοινωνούμε και συνδιαμορφώνουμε την κοινωνική μας εμπειρία.

Οι κοινωνικές καταστάσεις που συναντούν τα παιδιά στο μάθημα της Γλώσσας, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πρέπει να αποτελούν πεδίο έκφρασης, επικοινωνίας και μεταφοράς των πληροφοριών. Στο περιβάλλον της ομάδας να παράγουν λόγο προφορικό και γραπτό, σε αυθεντικές κοινωνικές και επικοινωνιακές περιστάσεις, όπου θα διαπραγματεύονται τα προσωπικά τους νοήματα και θα δημιουργούν συλλογικές στάσεις και αντιλήψεις.

Για να καθιερώσουμε ένα αποτελεσματικό γλωσσικό περιβάλλον χρειάζεται να δώσουμε έμφαση στη χρήση της γλώσσας (use) και επομένως στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των παιδιών (Widdowson, 1984 : 67). Να κάνουμε ικανά τα παιδιά να χρησιμοποιούν το λόγο σε κάθε περίπτωση με δημιουργικό και στοχαστικό τρόπο.

Η υιοθέτηση της επικοινωνιακής προσέγγισης (communicative approach) αποτελεί κατεξοχήν πρόσφορη μέθοδο διδασκαλίας και κατάκτησης της μητρικής γλώσσας. Για να είναι όμως πλήρης ο παραγόμενος λόγος των παιδιών, ως προς την επικοινωνιακή ικανότητα, δεν αρκεί μια επιφανειακή προσαρμογή του στις περιστάσεις επικοινωνίας με τη χρήση κατάλληλου ύφους και λεξιλογίου. Απαιτείται κάτι πολύ βαθύτερο, κι αυτό είναι η συνειδητοποίηση και αξιοποίηση της αλληλοδραστικής (interactive), διαπραγματευτικής και κοινοτικής του δύναμης.

Ζητούμενο λοιπόν δεν είναι η κατ' επίφαση 'επικοινωνιακή' μέθοδος, αλλά η εφαρμογή μιας αλληλοδραστικής - διαπραγματευτικής επικοινωνιακής μεθόδου, στην οποία ξεχωριστή προτεραιότητα δίνουμε στη δημιουργία λόγου που διακρίνεται για την κοινωνική του ευθύνη και την κριτικο-στοχαστική αντιμετώπιση της πραγματικότητας. Σε αυτό το διερευνητικό γλωσσικό περιβάλλον, η καταλληλότητα του λόγου δε μένει στην επικοινωνιακή προσαρμογή του. Ο λόγος βαθαίνει και γίνεται, ταυτόχρονα, δημιουργικός και στοχαστικός, πράγμα που είναι αναγκαίο στο σημερινό σχολείο (Παπαδόπουλος, 2004: 25).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΕ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η *διερευνητική δραματοποίηση* (inquiry drama) δημιουργεί ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας της γλώσσας. Στα μυθοπλαστικά της περιβάλλοντα, τα παιδιά σε ρόλο έχουν την ευκαιρία να αρθρώσουν λόγο

κοινωνικό και διαλογικό, με αίσθημα ευθύνης, πράγμα που δημιουργεί μια νέα διάσταση στην κοινωνική - επικοινωνιακή τους ικανότητα.

Ως εκ τούτου, το εργαστήρι που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης, αφορούσε στην αξιοποίηση της διερευνητικής δραματοποίησης για την ανάπτυξη της επικοινωνιακής μεθόδου στο μάθημα της Γλώσσας, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σκοπός του ήταν, σε δραματικό περιβάλλον, να εμπλέξει τους συμμετέχοντες στον κόσμο του διηγήματος «Ο εγωιστής γίγαντας», του Όσκαρ Ουάιλντ και να αναπτύξει την επικοινωνιακή τους ικανότητα (communicative competence), δίνοντάς τους ευκαιρίες να δημιουργήσουν λόγο, προφορικό και γραπτό, κατάλληλο σε κοινωνικές και επικοινωνιακές περιστάσεις τις οποίες θα ενδιαφέρονταν να εξερευνήσουν. Η ανάπτυξή του έγινε στα εξής στάδια (Παπαδόπουλος, 2004: 166).

A. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ ΟΜΑΔΑΣ

Στον κύκλο της ομάδας, αλλά και σ' όλο το χώρο, ο εμπυχωτής κάλεσε τους συμμετέχοντες να εμπλακούν σε σύντομα παιχνίδια γνωριμίας, παρατήρησης και σωματικής έκφρασης, προκειμένου να αποκτήσουν αίσθημα οικειότητας προς τους άλλους και, ταυτόχρονα, να ασκήσουν τη φαντασία, την προσοχή, την παρατηρητικότητα, τις εκφραστικές και επικοινωνιακές τους δεξιότητες.

B. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η επαφή με το έργο - Αφήγηση και ακρόαση της ιστορίας

Το εργαστήρι ξεκίνησε με τους συμμετέχοντες να κάθονται στον κύκλο και να παρακολουθούν την ιστορία του Εγωιστή Γίγαντα, που διάβαζε ο εμπυχωτής, ενώ ο κύκλος ενδυνάμωνε το αίσθημα του μοιράσματος των προσωπικών κατανοήσεων.

Η αφήγηση μιας ιστορίας μάς επιτρέπει να διερευνήσουμε τον κόσμο της σε τρεις περιοχές: πριν από το ξεκίνημα της ιστορίας, κατά τη διάρκειά της και μετά το τέλος της (Booth, 1994: 62). Με θεατρικές τεχνικές, διεισδύουμε και φωτίζουμε γεγονότα που δεν ανέδειξε ο συγγραφέας, ενώ επιπλέον μπορούμε να σταματήσουμε την αφήγηση σε κατάλληλο σημείο μέσα στην ιστορία, προκειμένου να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών για τη συνέχειά της, που τη διαμορφώνουν οι ίδιοι μέσα από τις δικές τους οπτικές γωνίες.

Στη συγκεκριμένη συνάντηση, ο εμπυχωτής επέλεξε να διακόψει την αφήγηση της ιστορίας στο σημείο που ο Γίγαντας κοίταζε τον παγωμένο κήπο του και αναρωτήθηκε γιατί άργησε να έρθει η άνοιξη. Η επιλογή του σημείου άφηνε ένα κενό απροσδιοριστίας σχετικά με τα αίτια καθυστέρησης του ερχομού της άνοιξης, που αύξανε τη δραματική ένταση (tension) και το συνακόλουθο ενδιαφέρον των συμμετεχόντων για τη διερεύνηση των καταστάσεων.

Γ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ – ΝΕΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1. Πρώτες επισημάνσεις για την εξέλιξη της ιστορίας

Ακολούθησε σύντομη συζήτηση, εκτός θεατρικού ρόλου, για τους χαρακτήρες και τη ζωή τους στις συγκεκριμένες χωροχρονικές συνθήκες και για την υπάρχουσα κατάσταση, όπως αποτυπωνόταν με το πρόβλημα της απουσίας της Άνοιξης και της ελπίδας του Γίγαντα για τον ερχομό της.

2. Δημιουργία δράσης και στοχασμού -Εξοικείωση με τους ρόλους

α) Αισθησιοκινητική δράση – Καθοδηγημένη φαντασία: Τα παιδιά

Απαραίτητη προϋπόθεση για την εμβάθυνση στην ιστορία ήταν οι συμμετέχοντες να έχουν εξοικειωθεί με τους ρόλους και, συγκεκριμένα, με το Γίγαντα και τα παιδιά. Έτσι, με σκοπό να βιώσουν την κατάσταση της ξεγνοιασιάς και να αναπτύξουν την αισθησιοκινητική τους δεξιότητα, ο εμπνευστής τους ζήτησε να κινηθούν ατομικά στο χώρο, αποφεύγοντας την κυκλική κίνηση προς την ίδια φορά και να αναπαραστήσουν τη σκηνή με τα παιδιά, που παίζουν στον κήπο του Γίγαντα. Ταυτόχρονα, ο ίδιος ενίσχυε το αίσθημα της ξεγνοιασιάς, με κατάλληλο μουσικό ερέθισμα και λεκτικές αναφορές για τη χαρά των παιδιών, τους φίλους τους, την ομορφιά της φύσης, το παιχνίδι τους, που τροφοδοτούσαν τη φαντασία και την ενεργητική ακρόαση των συμμετεχόντων, οι οποίοι αυτοστιγμεί μετέτρεπαν το λόγο του εμπνευστή σε αισθησιοκινητική δράση, με συνοδεία μουσικής. *«Ο κήπος είναι όμορφος και παίζετε και χαίρεστε με τους φίλους σας...»*.

β) Ανίχνευση της σκέψης και της κοινωνικής κατάστασης: Τα παιδιά

Η παραπάνω δράση διακόπηκε από τον εμπνευστή, που, χρησιμοποιώντας την τεχνική της ‘ανίχνευσης της σκέψης’ (thought tracking), ζήτησε από τους συμμετέχοντες, σε θεατρικό ρόλο, να δώσουν πληροφορίες για την ταυτότητά τους *«Ποιος είσαι; Που βρίσκεσαι; Τι κάνεις;...»*, το παιχνίδι με τους φίλους τους *«Έχεις φίλους; Τι παιχνίδι παίζετε; Έρχεστε συχνά στον κήπο;...»* και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους *«Πώς αισθάνεσαι; Τι σε κάνει να χαίρεσαι;...»*, ενώ, ανάλογα με την απάντηση, ο εμπνευστής ανατροφοδοτούσε το λόγο των συμμετεχόντων με νέα ερώτηση για περισσότερη έκφραση, επικοινωνία και πληροφόρηση. Σε όλη τη διάρκεια των ερωτήσεων, οι συμμετέχοντες που δε χρειαζόταν να απαντήσουν, παρέμεναν συγκεντρωμένοι στην κατάσταση του ρόλου τους.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα τους έδωσε την ευκαιρία να ακούσουν με προσοχή τις ερωτήσεις του εμπνευστή και να ανταποκριθούν σ’ αυτές με προφορικό λόγο, που διατυπωνόταν ακριβώς μετά την έντονη σωματική κίνηση. Η τελευταία, μάλιστα, με την επιτάχυνση του ρυθμού των αναπνοών, δημιούργησε μια εξαιρετικά ενεργητική κατάσταση και ζωντάνια, κάτι που τους επέτρεψε να μιλήσουν με φυσικότητα και να προσαρμόσουν το λόγο τους στην κοινωνική και επικοινωνιακή περίσταση.

γ) Αισθησιοκινητική δράση –Καθοδηγημένη φαντασία: Ο Γίγαντας

Ακολουθώντας την ίδια διαδικασία, οι συμμετέχοντες αναπαραστήσαν την κατάσταση της κυριαρχίας του Γίγαντα. Έτσι, κινήθηκαν ως γίγαντες και εξέφρασαν με το σώμα και το πρόσωπό τους το αίσθημα της κυριαρχίας, το οποίο υποστήριζε η κατάλληλη μουσική και η λεκτική ανατροφοδότηση του εμπνευστή. Το μουσικό και γλωσσικό περιβάλλον, που διαμόρφωσε ο εμπνευστής, κινητοποίησε τη φαντασία και τη διάθεση των συμμετεχόντων να βιώσουν την έννοια του γιγαντιαίου και τους επέτρεψε να το αποτυπώσουν στην κατάλληλη για τη συγκεκριμένη κατάσταση σωματική έκφραση και ύφος. *«Ο κήπος είναι δικός σου, μόνο δικός σου. Είσαι δυνατός. Μπορείς να αποφασίζεις τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται. Είσαι ο κυρίαρχος Γίγαντας....»*.

δ) Ανίχνευση της σκέψης και της κοινωνικής κατάστασης: Ο Γίγαντας

Με την τεχνική της ‘ανίχνευσης της σκέψης’, οι συμμετέχοντες, σαν γίγαντες, απάντησαν πάλι σε ερωτήσεις του εμπνευστή σχετικά με την ταυτότητα, τη ζωή, τις αξίες και τις αντιλήψεις τους. Τους δόθηκε η δυνατότητα να περάσουν από την αισθησιοκινητική δράση στη σκέψη πάνω στη δράση, να στοχαστούν και να

παράγουν λόγο προφορικό που προέκυψε ως γνήσια γλωσσική και επικοινωνιακή έκφραση σε ένα περιβάλλον με τα βασικά χαρακτηριστικά του κόσμου του Γίγαντα. «Ποιος είσαι; Αισθάνεσαι καλά μόνος σου; Σε ενοχλεί κανείς; Τι θέλεις από τα παιδιά; Τι σκέφτεσαι να κάνεις;...».

ε) Παιχνίδι σωματικής και συναισθηματικής έκφρασης και συγκέντρωσης της προσοχής: Το παιδί και ο Γίγαντας

Σε ζευγάρια, οι συμμετέχοντες αναπαράστησαν διαδοχικά το παιδί και το Γίγαντα, βιώνοντας την έννοια της αντίθεσης των μεγεθών. Καθένας βρέθηκε όρθιος απέναντι και αντιμέτωπος με τον άλλον, έχοντας όσο πιο ξεκάθαρη την αντίληψη τόσο του μεγέθους του, όσο και των πεποιθήσεων και συναισθημάτων γι' αυτόν και τον εαυτό του. Η όρθια και αντιμέτωπη, πρόσωπο με πρόσωπο, θέση καλλιέργησε μια ατμόσφαιρα βαθιάς ετοιμότητας σε ένα παιχνίδι δύναμης και αδυναμίας, κατά περίπτωση, όπου ο Γίγαντας έδειξε τα εγωιστικά του αισθήματα και αντιλήψεις, ενώ το παιδί, από θέση φυσικής αδυναμίας, αντέδρασε άλλοτε με αίσθημα φόβου κι άλλοτε με θάρρος προς το Γίγαντα.

στ) Ανίχνευση της σκέψης και της κοινωνικής κατάστασης: Το παιδί και ο Γίγαντας

Ο εμπυχωτής με τις ερωτήσεις του ζήτησε, σε θεατρικό ρόλο, να πληροφορήσουν για την κατάστασή τους και να εκφράσουν τις αντιλήψεις και τις στάσεις τους για τον άλλο. «Ποιος είσαι; Ποιος είναι αυτός; Τι θέλει; Είσαι έτοιμος να υποχωρήσεις; Τι πιστεύεις γι' αυτόν/ αυτά;...». Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία, ως άλλοι, να χρησιμοποιήσουν αυθεντικό λόγο, ο οποίος προέκυπτε από τη σωματική και συναισθηματική κατάσταση που δημιουργούσε η διάθεση αντιπαράθεσης και διεκδίκησης των δικαιωμάτων, ενώ εναλλάξ όλοι ανέλαβαν το ρόλο του παιδιού όσο και του Γίγαντα.

ζ) Το περίγραμμα του Γίγαντα

Ο εμπυχωτής κάλεσε τους συμμετέχοντες να σχηματίσουν το περίγραμμα του Γίγαντα (role on the wall). Ένας από αυτούς ξάπλωσε πάνω σε χαρτί 'του μέτρου' και κάποιος άλλος αποτύπωσε το περίγραμμά του, ενώ η ομάδα κάθισε γύρω από το Γίγαντα και, εκτός ρόλου, έξω από το περίγραμμα, καθένας έγραψε αυτά που ήθελε να του πει.

«– Γέμισε την καρδιά σου με αγάπη για να είσαι ευτυχισμένος.

– Άσε τα παιδιά να παίζουν στον κήπο σου! Τόσα χρόνια κλεισμένος σ' ένα κάστρο με έναν μόνο φίλο σου, δε βαρέθηκες; Χαλάρωσε κι απόλαυσε το!

– Είσαι Γίγαντας. Νομίζεις πώς η δύναμή σου δε θα τελειώσει ποτέ. Τα θέλεις όλα δικά σου. Δεν θέλεις κανέναν στον κήπο σου. Όλοι σε φοβούνται. Αλλά ποιος σ' αγαπά; Το σκέφτηκες;

– Πραγματικά έχεις μόνο ό,τι μοιράζεσαι με τους άλλους...ό,τι μοιράζεσαι με αγάπη και αρχοντιά. Αχ...

– Μην είσαι τόσο σκληρός με τα παιδιά. Μην βλάπτεις τα παιδιά, γιατί χαλάς τη χαρά τους, την ευτυχία τους, τα σημαντικότερα πράγματα που μπορεί να έχει κάθε παιδί. Τα παιδιά είναι ευτυχία, είναι χαρά Θεού. Μάζεψέ τα και πες τους 'όλα δικά σας' από τον κήπο μου.».

Κατόπιν άλλαξαν οπτική γωνία και μέσα στο περίγραμμα έγραψαν ως Γίγαντες όσα αυτός ήθελε να πει.

«– Με ενοχλεί απίστευτα να χάνω τον έλεγχο. Πώς την είδαν αυτά τα λιλιπούτεια πλάσματα να μπουκν στην ιδιοκτησία μου, χωρίς να με λαμβάνουν υπόψη. Τι είμαι, αόρατος; Δεν είμαι Γίγαντας; Δεν είμαι ιδιοκτήτης; Εγώ έχω την εξουσία!

– Μην με ενοχλείτε. Θέλω να χαρώ το σπίτι μου. Φύγετε από το σπίτι μου. Τώρα! Αλλιώς θα σας πατήσω σαν σκουλήκια. Έχω τη δύναμη να σας πατήσω όλους. Είστε ενοχλητικοί, δεν μπορώ να σας ανεχτώ άλλο!

– Ο κήπος είναι δικός μου. Τον έχτισα μόνος μου, με τα χέρια μου. Δεν θα αφήσω τα παιδιά να τον πατήσουν. Να πατήσουν το γρασίδι, να με τρελάνουν με τι φωνές τους. Δεν μπορώ άλλο, θέλω απόλυτη ησυχία.

– Είναι τόσο ωραίο να είσαι Γίγαντας. Να κοιτάζεις κάθε μέρα όσα σου ανήκουν και να χαίρεσαι. Όλα τα έχω. Δεν έχω ανάγκη από τίποτα!

– Δεν μπορώ να καταλάβω πώς θεωρούν τη φασαρία, την ακαταστασία και τις φωνές, χαρά και ευτυχία;».

Σε μια ιδιαίτερα στοχαστική ατμόσφαιρα οι συμμετέχοντες, εκτός ρόλου ή σε ρόλο Γίγαντα, έγραψαν ποικίλα είδη κειμένων. Εξέφρασαν τις απόψεις τους, έδωσαν συμβουλές, διατύπωσαν τις κρίσεις και τα αιτήματά τους. Κατόπιν, μοιράστηκαν τα προσωπικά τους νοήματα. Κινήθηκαν γύρω από το περίγραμμα και, με συνοδεία κατάλληλου μουσικού ερεθίσματος, όποιος ήθελε σταματούσε, γονάτιζε, πλησίαζε το χαρακτήρα και διάβαζε κάποιο από τα κείμενα που είχαν γραφεί, ενώ οι άλλοι σταματούσαν την κίνησή τους.

Έτσι, σε κοινοτική ατμόσφαιρα, ανέπτυξαν τη συγγραφική και αναγνωστική τους ικανότητα. Χρησιμοποίησαν το λόγο με σκοπό να επικοινωνήσουν. Κι ακόμα εξέφρασαν με τον προφορικό τους λόγο και με κατάλληλο ύφος όσα πραγματικά θέλησαν να πουν κι άκουσαν τους άλλους με πραγματικό ενδιαφέρον. Η τεχνική, με τον τελετουργικό της χαρακτήρα, τους επέτρεψε να σκεφτούν και να αρθρώσουν λόγο προσωπικό, λόγο διεκδικητικό, συναισθηματικό και λογικό. Έζησαν μια ξεχωριστή εμπειρία και οικοδόμησαν τη συλλογική τους κατανόηση σε ένα περιβάλλον, όπου η προσωπική γραφή και η φωναχτή ανάγνωση καθενός συντονιζόταν υπό το πρίσμα ενός συλλογικού ρυθμού.

η) Το θέατρο Forum – Ο Γίγαντας με το φίλο του Δράκο της Κορνούλης

Η ανάγκη να γνωρίσουμε καλύτερα το Γίγαντα και να εμβαθύνουμε στη ζωή του κειμένου μάς έφερε μπροστά στην επίσκεψη του Γίγαντα στο Δράκο της Κορνούλης, για την οποία ο συγγραφέας κάνει μια απλή αναφορά. Αλήθεια, τι ειπώθηκε σ' αυτήν; Επηρέασε αυτή η επίσκεψη τη μετέπειτα συμπεριφορά του Γίγαντα προς τα παιδιά κι αν ναι, με ποιον τρόπο; Πώς είναι ο δράκος της Κορνούλης; Ποια είναι η σχέση του με το Γίγαντα; Πλήθος από ερωτήματα έθεταν επιτακτικά την ανάγκη να παρακολουθήσουμε ένα στιγμιότυπο από αυτήν την συνάντηση καθώς έτσι θα μπορούσαμε να σχηματίσουμε σαφέστερη άποψη για τη συμπεριφορά του Γίγαντα.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες θα είχαν τη δυνατότητα να σταθούν σ' ένα σημείο που ο συγγραφέας δεν παρουσιάζει αναλυτικά, η διερεύνηση του οποίου θα έδινε σημαντικές πληροφορίες για τη συνέχιση της ιστορίας μέσα από τις οπτικές που οι ίδιοι θα επέλεγαν. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το αρχικό κείμενο, με τη ματιά τους, θα μετασχηματιζόταν σε κάτι διαφορετικό. Άλλωστε, μια δημιουργική προσέγγιση του μυθοπλαστικού κόσμου απαιτεί την ουσιαστική και ενεργητική εμπλοκή των συμμετεχόντων με κριτήριο τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους ως αναγνωστών.

Ο εμπυχωτής, ενώ όλοι ήταν εκτός ρόλου, εξήγησε την τεχνική του θεάτρου Forum (Boal, 2001) που θα αξιοποιούσαν και ζήτησε δύο από τους συμμετέχοντες να αναλάβουν τους ρόλους του Γίγαντα και Δράκοντα. Ο αυτοσχεδιασμός ξεκίνησε σε

μια απογευματινή συνάντηση στον κήπο του Δράκοντα. Παρακολουθήσαμε το Γίγαντα να μιλάει για τον εαυτό του, για τα όνειρά του, για τα προβλήματά του με τα παιδιά. Σταδιακά, βλέπαμε ένα Γίγαντα ανασφαλή, με χαμηλό αυτοσυναίσθημα, ένα Γίγαντα πιο ανθρώπινο, με προσωπικά προβλήματα και αδυναμίες.

Όποιος από τους συμμετέχοντες ήθελε, μπορούσε να διακόψει τον αυτοσχέδιο διάλογο και να αναλάβει τη θέση κάποιου από τους χαρακτήρες. Έτσι, κάποιος ζήτησε και μπήκε στη θέση του Γίγαντα. Μια νέα οπτική αυτή τη φορά παρουσίαζε ένα Γίγαντα λιγότερο εγωιστή από αυτό που αρχικά νομίζαμε. Επρόκειτο για ένα πλάσμα που έζησε τη μοναξιά και είχε ανάγκη να επικοινωνήσει και να αγαπηθεί. Μα ίσως δεν έβρισκε τον τρόπο. Η πορεία που διαφαινόταν ότι έπαιρνε η ιστορία ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρονσα, καθώς η αρχική εικόνα του εγωιστή Γίγαντα άλλαζε.

Συμμετείχαν σε μια αυθεντική συνάντηση που πραγματοποιήθηκε με την απροβλεψιμότητα του αυτοσχεδιασμού, που ενίσχυε τη δημιουργικότητα του προφορικού τους λόγου. Επιπλέον, ο γνήσιος διάλογος που τους έδωσε το θέατρο Forum, με τη δυνατότητα ανάδειξης των πολλαπλών οπτικών γωνιών και της διαπραγματευτικής ισχύος ενός επιχειρηματικού αλλά και βαθιά στοχαστικού λόγου, δημιούργησε τις προϋποθέσεις να συμβεί η αλλαγή και ο μετασχηματισμός στη ζωή των χαρακτήρων. Η συγκεκριμένη ομάδα φαινόταν να βλέπει έναν καλόκαρδο Γίγαντα με σκληρόκαρδο περίβλημα. Μια συνολικότερη εικόνα κατανόησης των προβλημάτων του Γίγαντα ζητούσε, λοιπόν, βαθύτερη διερεύνηση της προσωπικότητάς του.

θ) Η καρέκλα των αποκαλύψεων – Η προσωπικότητα ενός ‘άλλου’ Γίγαντα

Ένας από τους συμμετέχοντες ανέλαβε το ρόλο του Γίγαντα και κάθισε μπροστά στους άλλους (hot seating) που, εκτός ρόλου, δημιούργησαν ένα ημικύκλιο και επρόκειτο να του θέσουν ερωτήσεις για ό,τι ήθελαν να πληροφορηθούν, χωρίς όμως να εμπλακούν σε συζητήσεις μαζί του.

Οι ερωτήσεις δε σχεδιάστηκαν από πριν. Αντίθετα, διατυπώνονταν αυτοστιγμεί και διέθεταν τη ζωντάνια του προφορικού λόγου που προκύπτει με φυσικό τρόπο, καθώς κάθε νέα ερώτηση αφενός λαμβάνει υπόψη την ερώτηση του προηγούμενου συμμετέχοντα, αφετέρου πηγάζει από την απάντηση σε προηγούμενη ερώτηση, διαδικασία που ενισχύει την ενεργητική ακρόαση.

Ταυτόχρονα, δημιουργούνταν κλίμα αποκαλυπτικό, με τις απροσδόκητες πληροφορίες που έδινε ο Γίγαντας ή με τον εξομολογητικό και απολογητικό χαρακτήρα όσων έλεγε για τη ζωή του, τα παιδικά του χρόνια, την οικογενειακή του κατάσταση, τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά του προς τα παιδιά. Έτσι, το ενδιαφέρον ολοένα αυξανόταν, καθώς κάθε απάντησή του προκαλούσε νέες ερωτήσεις από τους συμμετέχοντες και νέα κατανόηση. Επρόκειτο για ερωτήσεις που διακρίνονταν για το αίσθημα ευθύνης απέναντι στο Γίγαντα και στο πρόβλημα των παιδιών. Στο δραματικό περιβάλλον που διαμορφωνόταν, η συνάντησή τους με το κείμενο τους έδινε την ελευθερία να διεισδύσουν στην ψυχοσύνθεσή του μέσα από τη δράση και το στοχασμό τους και να αποκαλύψουν το Γίγαντα που αυτοί φαντάζονταν.

Σταδιακά, ο λόγος του φανέρωνε μια ευαίσθητη προσωπικότητα, με πλούσιο συναισθηματικό κόσμο, με όνειρα, ανεκπλήρωτες προσδοκίες, ανομολόγητες επιθυμίες και μεγάλες αδυναμίες. Δεν επρόκειτο ακριβώς για έναν εγωιστή Γίγαντα, αλλά ένα πλάσμα με φόβους και διάθεση για αναγνώριση και επικοινωνία, που αν και έδειχνε έναν εγωτικό εαυτό, διέθετε συνάμα ανοιχτούς υποδοχείς για διάλογο, έτοιμους για ενεργοποίηση.

θ) Το προσωπικό ημερολόγιο

Μετά τις αποκαλύψεις του Γίγαντα για τη ζωή του και τη στάση του απέναντι στα παιδιά, οι συμμετέχοντες έγραψαν το προσωπικό τους ημερολόγιο (writing in / out of role). Αυτοί που προηγουμένως έθεσαν τις ερωτήσεις, τώρα έγραφαν εκτός ρόλου, ενώ ο συμμετέχων, που είχε αναλάβει το ρόλο του Γίγαντα, τώρα έγραφε σε ρόλο. Η δραστηριότητα τούς επέτρεπε να εκφράσουν ιδιαίτερα στοχαστικό γραπτό λόγο και αποτελούσε φυσική συνθήκη ατομικής δραστηριότητας μετά την από κοινού εμπλοκή σε ποικίλα βιώματα με αυθεντικό περιεχόμενο.

Καθένας από τους συμμετέχοντες βρήκε τον προσωπικό του χώρο και έγραψε στο χρόνο που ο ίδιος χρειαζόταν λίγες σκέψεις και όσα τώρα πίστευε για τον Γίγαντα. Έτσι, σχεδόν όλα τα ημερολόγια απηγούσαν τις παρατηρήσεις της πιο πάνω ενότητας για ένα Γίγαντα που, απλά, δεν ήταν αυτό που φαινόταν.

« - Ο Γίγαντας δεν έχει ξεκαθαρίσει τι πραγματικά θέλει. Νομίζω πως φοβάται να παραδεχτεί πως είναι μόνος και του λείπει η συναναστροφή με άλλους όμοιούς του ή διαφορετικούς. Τον λυπάμαι πολύ! Έχει εγκλωβιστεί σε μια εικόνα που έχει χτίσει γιατί φοβάται τα σχόλια τρίτων. Δεν εκφράζει τις επιθυμίες του μην πέσει στα μάτια του ο ίδιος του ο εαυτός.

- Ο Γίγαντας ήταν πολύ αληθινός, αυθεντικός. Φαινόταν ειλικρινής και άνοιξε την καρδιά του με συγκινητικό τρόπο. Είναι ένας Γίγαντας, αλλά κουρασμένος από τη μοναξιά.»

Ολοφάνερη ήταν λοιπόν η αλλαγή της στάσης των συμμετεχόντων προς το Γίγαντα σε σχέση με αυτήν που οι περισσότεροι εξέφρασαν στο περίγραμμά του. Και, βέβαια, αυτή η διαφοροποίηση ήταν αποτέλεσμα της δραματικής διερεύνησης που μεσολάβησε τόσο με τον αυτοσχεδιασμό Forum στη συνάντηση του Γίγαντα με το Δράκο, όσο και με τις ερωτήσεις των συμμετεχόντων που αποκάλυψαν έναν ‘άλλο’ Γίγαντα. Η μετάβαση λοιπόν από τη στάση α΄ στη στάση β΄ οδήγησε στην αλλαγή και τη μάθηση. Η κατανόησή τους για τον κόσμο του Γίγαντα άλλαξε και αυτό προέκυψε μέσα από μια εξελικτική πορεία, μια διαδικασία μαθητείας, όπου οι συμμετέχοντες μπήκαν στο μύθο και τον άλλαξαν και ταυτόχρονα άλλαξαν και οι ίδιοι.

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Οι συμμετέχοντες κάθισαν σε κύκλο, μέσα στον οποίο τοποθέτησαν πάλι το περίγραμμα του Γίγαντα. Ήταν, πλέον, ένας δικός τους άνθρωπος. Άλλωστε, είχαν το χρόνο και τον άκουσαν με προσοχή, του εξέφρασαν τις απόψεις τους, του μίλησαν και του έγραψαν με λόγο συμπάθειας και ευθύνης, λόγο κατάλληλο, λόγο αυθεντικό και διαπραγματευτικό, προσαρμοσμένο στην κρισιμότητα των περιστάσεων που βρέθηκαν.

ι) Δάσκαλος σε ρόλο - Καθοδηγημένη φαντασία: Τα δώρα του Γίγαντα

Ο εμπυχωτής, σε ρόλο υπηρέτη του Γίγαντα (teacher in role), έφερε ένα σάκο και τον άδειασε στο κέντρο του κύκλου. Ήταν πορτοκάλια από τον κήπο του Γίγαντα, αληθινά πορτοκάλια, με γεύση και άρωμα που πλημμύρισαν το χώρο. Κι όπως τους είπε, ήταν τα δώρα του Γίγαντα προς αυτούς που θέλησαν να τον γνωρίσουν και πως τους τα στέλνει σαν δείγμα αγάπης. Τους είπε ακόμα πως τους καλούσε να τον επισκεφτούν και πως ο κήπος είναι ανοιχτός για αυτούς κι άλλα τέτοια.

Καθένας τότε πήρε ένα πορτοκάλι και το κράτησε και το μύρισε. Ένωσε το βάρος, το μέγεθος, τη φυσικότητά του. Έπειτα έκλεισαν τα μάτια τους για λίγο και φαντάστηκαν τον εαυτό τους σαν πορτοκάλι με το χυμό και τη φρεσκάδα του, ενώ

κατάλληλη μουσική ενίσχυε το συναίσθημα και τη σκέψη τους. Η δραστηριότητα θα μπορούσε να συνεχιστεί με την ανταπόκριση των συμμετεχόντων, σε ρόλο παιδιών, στην πρόσκληση του Γίγαντα και, έτσι, να προχωρήσει η διερεύνηση της ιστορίας. Ο χρονικός, όμως, περιορισμός του εργαστηρίου δεν το επέτρεπε κι η τεχνική 'δάσκαλος σε ρόλο' δεν αναπτύχθηκε με τρόπο πλήρη.

Τώρα, λοιπόν, είχαν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν το εργαστήρι. Έτσι κι έγινε. Μίλησαν για το Γίγαντα, την αλλαγή της στάσης του, για όσα τους άρεσαν, τους δυσκόλεψαν, τους έκαναν να σκεφτούν και να καταλάβουν και τη δική τους στάση προς τους άλλους. Σηκώθηκαν και στάθηκαν όρθιοι στον κύκλο. Καθένας παρατηρούσε τους άλλους και προσπαθούσε να κρατήσει κάτι από το βλέμμα τους, από όσα σήμαιναν πλέον οι άλλοι γι' αυτόν.

Σ' αυτή τη συνάντηση όλοι ανέπτυξαν την επικοινωνιακή τους ικανότητα. Σε συνεργατικό περιβάλλον και σε μεγάλο εύρος περιστάσεων χρησιμοποίησαν το διαλογικό, διαπραγματευτικό και βαθιά κοινοτικό δυναμικό του λόγου τους, επικοινωνήσαν και εξέφρασαν ποικίλες απόψεις και οπτικές. Αξιοποίησαν τη σωματική τους έκφραση και ποικιλία υφών και επιτονισμού. Σκέφτηκαν κριτικά και δημιουργικά. Μίλησαν, άκουσαν και έγραψαν ποικίλα είδη κειμένων, όπως συμβουλές, οδηγίες, ημερολόγια, κάνοντας χρήση κατάλληλου λεξιλογίου. Κι όλα αυτά με αίσθημα συν-ευθύνης προς τους ακροατές και αναγνώστες τους, κατανοώντας έτσι τις κοινωνικές και επικοινωνιακές συνθήκες.

Οι τεχνικές και δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν καθόρισαν και την ποιότητα της συγκεκριμένης δράσης και στοχασμού. Ωστόσο, δεν είναι δεσμευτικές, καθώς θα μπορούσαν να είναι διαφορετικές, προκειμένου να υπηρετήσουν τα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες, τις γνώσεις και την εμπειρία των συμμετεχόντων.

Σε λίγο, όλοι έβλεπαν τους άλλους διαφορετικούς από ό,τι τη στιγμή που ξεκίνησαν το ταξίδι στο θαυμαστό κόσμο του εγωιστή Γίγαντα. Τον γνώρισαν και πριν τον αποχωριστούν, άρχιζαν να αναγνωρίζουν έναν διαφορετικό δικό τους φυσικό εαυτό, σε ένα περιβάλλον που δεν ήταν μόνο επικοινωνιακό. Ήταν κάτι πολύ πιο σπουδαίο. Δημιούργησαν και βίωσαν τη γλώσσα, τη σκέψη και το συναίσθημά τους σε ένα κοινοτικό περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Boal, A. (1992). *Games for actors and non-actors*. London: Routledge.
- Booth, D. (1994). *Story drama: Reading, writing and roleplaying across the curriculum*. Markham: Pembroke Publishers.
- Γραμματάς, Θ. (1997). *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Dillon, J. T. (1990). *The practice of questioning*. London: Routledge.
- Heathcote, D. & Bolton, G. (1995). *Drama for learning, Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert approach to education*. Portsmouth: Heinemann.
- Κουρετζής, Λ. (1991). *Το Θεατρικό Παιχνίδι - Παιδαγωγική Θεωρία, πρακτική και θεατρολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Littlewood, W. (1983). *Communicative Language Teaching*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Neelands, J. (1998). *Beginning Drama 11-14*. London: David Fulton Publishers.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2004). *Η διδακτική αξιοποίηση της δραματοποίησης στο μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο*. Διδακτορική Διατριβή, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών. Αθήνα.

- Rosenblatt, L.M. (1994). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work*. Carbondale & Edwardsville: Southern Illinois University Press.
- Schiffler, S.L. (1991). *Pour un enseignement interactif des langues étrangères*. Paris, Hatier-Credif.
- Widdowson, H.G. (1984). *Teaching language as communication*. Oxford: Oxford University Press.

Πηγές

- Ουάλντ, Ο. (1991). *Το σπίτι με τις ροδιές*. (μτφρ. Σ. Κούσουλα). Αθήνα: Νεφέλη.